

ГЛОЖЕНЕ

(исторически очерк)

Автори:

Михаил Аначков
Георги Милчев
Крайо Йотов

Издателство на Отечествения фронт,
София 1981г.

*!!! Този документ съдържа извадки от горе
посочената книга, избрани от Г. Николов !!!*

*... Денят на труда и на международната
работническа солидарност - 1 май се смята за
официален празник на село Гложене ...*

*... Разположено в красивото дефиле на река Вит, в
подножието на Тетевенския балкан, селото
пленява пътника с красотата на своята природа и
с красивите легенди и истини за неговата
многовековна история.*

*Тук се срещат следи от живота на първобитните
хора през старокаменната епоха. Тук са оставили
диря и траките. Още личат останките от
средновековните български крепости, а
Гложенският манастир е съхранил жаждата за
знания и непримиримия революционен дух на
българина и неговата непреклонност пред
поробителя. Народни песни прославят подвига на
гложенски хайдути, а в
националноосвободителната борба оставят
своите имена десетки гложенци - сподвижници на
Панайот Хитов и Филип Тотю, на Васил Левски и
Христо Ботев. По горските пътеки към манастира
и по улиците на селото са оставили трайни следи
стъпките на Левски, който тук е намирал другари
и сигурна закрила.*

*В двете български легии в Белград, в местния
революционен комитет и четата на Христо Ботев,
в Българското опълчение и Освободителната Руско
- турска война, Гложене дава своя принос в*

*историята на България и чрез имената на десетки
пламенни родолюбци и самоотвержени
революционери ...*

*... След насилственото помохамеданчване в
Тетевенския край през 80 - те години на XVII век,
което засегнало и съседните на Гложене села -
Градешница, Глогово и Галата, в края на XVIII и
началото на XIX век и над гложенци надвиснал
ужасът на кърджалийските набези. На път за
Тетевен няколко пъти през селото минали
кърджалийските дружини. Това принуждавало
жителите му в онези неспокойни години често да
се крият в горите ...*

*... По време на османското владичество селото се е
състояло от разделечени помежду си махали.
Централно място заемала махалата, наричана
„Кълбочка”. Освен нея са известни махалите
„Молевец”, „Топилища”, „Средно бърдо”,
„Ревента”, „Зореница”, „Нягулова вода”,
„Руновица” и „Клисура”. Към средата на 19 век
гложенските семейства започнали да се заселват
по десния бряг на река Вит, където сега, почти
изцяло, е разположено селото. Основният поминък
на местното население е бил земеделието и
скотовъдството. През целия период на османското
владичество съществена роля за поддържане
родолюбивия дух на гложенци, както и селищата в
околността, играел Гложенският манастир. През*

XV - XVII век турските спахии си присвоили много от неговите земи и манастирът обеднял. Но и тогава монасите съхранили намиращата се в него българска книжнина и поддържали спомена за свободната българска държава. В манастирското килийно училище се подготвяли свещеници за околните селища, в това число и за Гложене ... Гложенци и жителите на околните на манастира села са разбирали неговото значение като център на българщината. През средата на XVIII век те доброволно поели задължението да плащат и манастирските данъци. А след като столетие по - късно пожар унищожил манастирските сгради (без каменната черква) гложенското население оказало голямо съдействие, с пари и труд, за тяхното възстановяване ...

... Израз на крепнещото национално самосъзнание на гложенци е построяването на черквата „Свети Никола” през 1839 г. и откриването няколко години по - късно на местно училище. От средата на 19 век жители на селото започнали активно да се включват в националноосвободителните борби на българския народ ...

... За Гложене дългоочакваната свобода настъпила на 31 октомври 1877г. На този ден сутринта, след като нанесли поражение на разположения там турски гарнизон, части на руската армия,

командвани от полковник Орлов, влезли в Тетевен.

Вестта за освобождаването на Тетевен бързо стигнала в Гложене. Гложенци изпратили делегация, която поканила освободителите начело с полковник Орлов да гостуват в селото. И вечерта към Гложене се отправил група руски офицери и войници. Те били посрещнати с хляб и сол, а след това взели участие в отслужения молебен в черквата „Свети Никола“ и в увеселението на ликуващите местни жители.

...След Берлинският конгрес през лятото на 1878г.

Гложене влязло в границите на Княжество България. За свой представител в Учредителното събрание във Велико Търново гложенци изпратили Иван Д. Влахов, който преди Освобождението е бил член на местния революционен комитет. С ликвидиранията на османската администрация и изселването на няколкото едри турски земевладелци от Хъсен (дн. махала Асен), Български извор и Градешница, които притежавали имоти и в землището на Гложене, били премахнати разпространенията и в този край особености на османския феодализъм - ангарията и кесимджийството. Местните селяни станали пълноправни собственици на земите. По-заможните от тях закупили на ниски цени имотите на изселените се турци ... Но както другите селища на страната след Освобождението и Гложене навлизало в сферата на буржоазните стоково - парични отношения.

През 1880г. Иванчо Пеев отворил първата бакалница. Три десетилетия по-късно в селото имало около една дузина кръчми и бакалници. През 1880г. в Гложене бил организиран първият панаир. Неговото провеждане през първата седмица на август станало традиция, която е съхранена и сега...

...През първото десетилетие на настоящия век (20 век) в Гложене били открити две дребни промишлени предприятия. През 1908г. започнала производство работилница за керемиди, в която били заети десетина работници. Тя била собственост на Христо Толев. Две години по-късно започнало производство цигларско и дъскорезно предприятие на съдружниците Димитър Петков и Иван Кутевски. За движеща сила била използвана водна турбина, към която имало монтирана малка динамомашина. С нейната електроенергия се осветявало част от селото. В това предприятие били заети около петнадесет работници. Но селското стопанство, малките промишлени предприятия и занаятчийски работилници не можели да осигурят достатъчно работа за местното население. Бедните гложенци търсели изход от това положение или чрез изселването си в София, Плевен, Ловеч и други градове, или чрез сезонна работа в различни краища на страната ...

... След Освобождението Гложене загубило характера си на състоящо се от разделчени махали селище и се превърнало в компактно населено място, разположено на десния бряг на река Вит. Въпреки миграцията, поради голямата раждаемост, числеността на неговите жители се увеличавала и то се превърнало в едно от големите селища на Тетевенския край.

През първите десетилетия след Освобождението били направени и известни стъпки по пътя на благоустрояването на Гложене. През 1887г. по проект и под ръководството на самоукия гложенски майстор Йончо Йотов бил построен с доброволен труд и със средства на местното население запазеният и досега мост на река Вит с оригинална конструкция в долния край на селото. През 1892г. при извора „Видрите” било направено водохранилище, от което с обикновени гърнчарски тръби бил прекаран водопровод. През 1909г. била открита поща. Две години по - късно бил направен първият регулационен план на селото. Напредък отбелязало и просветното дело в селището. През 1894г. в местното училище имало четири отделения (класа), а от 1921 съществува пълен прогимназиален курс. Наред с училището, огнище за просвета и култура било и местното читалище, основано през 1897г. по инициатива на учителите Вутьо Няголов, Иван Цачев, Анастасия Калчева, Стоян Николов и свещеника Давид Донков.

... Заедно с целия български народ и гложенци преминали през тежките изпитания на Балканската, Междусъюзническата и Първата световна война. Тогава по бойните полета загинали 61 войници от селото ...

... След смъртта на Иван Кутевски наследниците му образуват акционерно дружество „Ивку”. Тяхното предприятие произвежда дъски, амбалаж и пулпови бурета. В него са били заети 30 работници. Важно събитие в икономическия живот на Гложене е построяването от предприемача Димитър Петков и пускането и в експлоатация през 1939г. на водно - електрическата централа „Лисец”. Скоро след това е открита и кожарска фабрика, собственост на Мильо Табаков, в която са били заети 40 работници ... С построяването на ВЕЦ „Лисец” Гложене е напълно електрифицирано. Изключително ценно завоевание за селото е построяването, по проект на изтъкнатите архитекти Цолов и Василев, на училищната сграда, в която е настанено и читалището ...

... Само за три години след основаването си (1948-1951) кооперация „ГЛОКОМ” приключва годината с 112 200 лв. печалба . През 1978г. „ГЛОКОМ” произвело продукция на стойност 4 640 000 лв. За високи трудови успехи колективът на

*предприятието е награден с Народен орден на
труда – сребърен ...*

*... През 1952 г. е основана и трудово-
производителна кооперация „Република”...*

*... Създава се през 1948г. и колективна овцеферма в
местността „Ревента” със 150 овце ...*

*... През 1955г. в югоизточния край на с. Гложене е
създадена асфалтова база ...*

*... През 1978г. в кооператива на селото се
отглеждат 5029 овце. Кооперативното
стопанство притежава 3755 декара овощни
градини, от които през същата година са
произведени и продадени 628 тона сливи, 233 тона
праскови и 84 тона малини ...*

*... От 1974 г. в Гложене функционира
телеугоително предприятие. През 1978г. то
произвело 240 тона месо ...*

*... През 1978г. са извършени повече от 5600
лекарски прегледи и 1200 посещения по домовете
от 10 - те медицински работници в селото ...*

*... Паметна за селото, за читалището и неговият
самодееен театрален колектив е 1964г. На
проведения тогава втори републикански фестивал*

на художествената самодейност с пиесата „Иван Шишман” от Камен Зидаров, гложенските самодейни артисти завоюваха първо място на окръжния и зоналния преглед и демонстрираха своето изкуство на сцената на Народния театър „Иван Вазов” в столицата ... Към читалището функционира добре уредена библиотека. Тя разполага с фонд от 13 000 тома, в това число и с някои книги и списания с библиографска стойност, като първите годишници на списание „Социалдемократ”, „Ново време”, „Мисъл”, ранни издания на произведения на В. И. Ленин, Димитър Благоев и други. През последните години ежегодно от читалищната библиотека гложенци ползват повече от 7000 книги. За своята богата и разностранна културно - просветна дейност гложенското народно читалище „Цачо Ненов” е обявено за образцово и е наградено с орден „Кирил и Методий” – I степен.

